

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та педагогіки**

«ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

нормативної навчальної дисципліни

підготовки доктора філософії

(назва освітньо-наукового рівня)

за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології»

**Київ
2016**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра філософії та педагогіки

«ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ»

**ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни**

підготовки _____ доктора філософії _____

(назва освітньо-наукового рівня)

за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології»

**Київ
2016**

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Національний транспортний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: завідувач кафедри філософії та педагогіки, доктор філософських наук, професор Богачевська І. В., доцент кафедри філософії та педагогіки, кандидат філософських наук Доброносова Ю.Д.

Робочу програму схвалено на засіданні Ради факультету транспортних та інформаційних технологій

Протокол № __ від «__» _____ 2016 року

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Формування системного наукового світогляду» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології».

Дисципліна знайомить здобувачів зі специфікою наукового пізнання та особливостями науки як соціального інституту, критеріями науковості, структурою і динамікою науки, співвідношенням фундаментального та прикладного знання в сучасній науці, особливостями наукового дискурсу в інформаційному суспільстві, змінами парадигм раціональності, філософськими концепціями, логіко-методологічними проблемами та етикою сучасної науки, основними проблемами становлення і специфікою науки. Оволодіння знаннями про специфіку наукового дискурсу і наукової комунікації та навичками методологічного аналізу в галузі теоретичних та прикладних досліджень сприяє розвитку самостійного мислення, необхідного у самостійному науковому дослідженні. Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні концепції та напрями розвитку сучасного наукового дискурсу.

Міждисциплінарні зв'язки:

Для успішного засвоєння матеріалу дисципліни необхідні знання з дисципліни «Філософія», базові знання з теорії пізнання та вміння користуватися оригінальними текстами з філософії науки, соціології знання та методології наукового пізнання.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: словесні, наочні, практичні; евристичний, частково-пошуковий, дослідницький, метод проблемного викладання; метод проекту; методи колективної розумової діяльності; методи самостійної роботи.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: вхідний контроль, оперативний контроль, поточний контроль, підсумковий контроль.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

МОДУЛЬ 1. Специфіка наукового знання і пізнання

Змістовий модуль 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут

Тема 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут.

Тема 2. Специфіка наукового дискурсу

Змістовий модуль 2. Структура і динаміка наукового знання

ЗМ 3. Структура наукового знання і пізнання

ЗМ 4. Динаміка науки

МОДУЛЬ 2. Методологічні проблеми і розвиток сучасної науки

Змістовий модуль 3. Концепції та логіко-методологічні проблеми сучасної науки

Тема 5. Філософські концепції науки.

Тема 6. Логіко-методологічні проблеми сучасної науки

Змістовий модуль 4. Етика науки

Тема 7. Етика науки.

Згідно освітньо-професійної програми дисципліна є нормативною навчальною дисципліною і вивчається протягом одного семестру. Загальний бюджет часу відповідно до ECTS становить 3 кредити, що дорівнює 90 годинам.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни є дати комплексне уявлення про специфіку науки як пізнавальної діяльності і соціального інституту, особливості її становлення, специфіку наукового дискурсу, його теоретичні концепції і напрями на сучасному етапі розвитку та сформувати знання про структуру і динаміку науки, логіко-методологічні проблеми сучасної науки та вміння використовувати отримані теоретичні знання для вирішення професійних завдань, орієнтуватися в основних методологічних та світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є

- формування базових знань та уявлень про специфіку наукового дискурсу і природу наукового дослідження, місце науки в сучасній культурі, механізми її функціонування як соціального інституту, про становлення і динаміку наукового знання, про засади науки та типи наукової раціональності, специфіку наукових революцій, філософські концепції науки та логіко-методологічні проблеми сучасної науки;
- вироблення вміння використовувати отримані теоретичні знання про структуру і динаміку наукового знання і пізнання для вирішення професійних і дослідницьких завдань;
- формування уявлень про місце науки в сучасному суспільстві та природу наукового знання ;
- оволодіння знаннями про специфіку наукового дискурсу і наукової комунікації та навичками методологічного аналізу в галузі теоретичних і прикладних досліджень, що сприяє розвитку самостійного мислення, необхідного у науковому дослідженні;
- підвищення компетентності в галузі методології наукового дослідження;
- напрацювання навичок орієнтації в основних методологічних та світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці та навичок застосування етики науки у науковій діяльності;
- формування дослідницьких навичок через вивчення епістемології науки; та вміння застосовувати на практиці базові професійні навички;

Здобувач повинен знати:

- поняття про науку як специфічну пізнавальну діяльність і соціальний інститут,
- її генезис, історичні етапи розвитку та особливості наукового дискурсу;
- основні концепції сучасної філософії науки, основні стадії еволюції науки, функції та засади наукової картини світу, методи науково-дослідницької діяльності;
- засади специфіки та основні етапи становлення ;
- характеристики класичної, некласичної і постнекласичної науки;
- поняття про інформаційне суспільство і суспільство знань та роль у ньому наукових знань;
- зміст сучасних теоретичних і філософських концепцій розвитку наукового дискурсу, особливості мови науки, засобів наукової комунікації, норм, цінностей, цілей, методології й методики наукової діяльності та роль традиції й інновації у науковому пізнанні;
- критерії і структуру наукового знання та логіко-методологічні вимоги до наукової проблеми;
- основні відмінності між фундаментальними та прикладними науками, науками природничими, соціогуманітарними і технічними;
- поняття про наукові революції та зміст основних концепцій наукових революцій;
- зміст різних методологічних концепцій науки, їх базові поняття, теорії та особливості сучасних методологічних концепцій;
- методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень, методи генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;

- сутність методологічних проблем сучасної науки;
- основні засади етики вченого згідно з міжнародними стандартами.

Здобувач повинен вміти:

- аналізувати специфіку наукового дискурсу та виявляти його характеристики;
- визначати особливості класичної, некласичної та постнекласичної науки, основні відмінності між фундаментальними і прикладними науками, науками природничими, соціо-гуманітарними і технічними ;
- характеризувати специфіку наукового дискурсу та аналізувати сутність інноваційної складової в його структурі;
- формулювати проблему, мету та завдання наукового дослідження;
- характеризувати структуру емпіричного і теоретичного знання, різні методи наукового пізнання та застосовувати їх у науковому пізнанні під час самостійного дослідження;
- розуміти сутність експерименту і спостереження та застосовувати процедури формування факту;
- розробляти засади методології конкретного наукового дослідження відповідно до поставленої мети і предмету.
- визначати тип раціональності у відповідності до наукової методології та характеризувати різні типи наукової раціональності;
- визначати продуктивні ідеї філософських концепцій науки та проектувати їх на розробку методології власного наукового дослідження;
- визначати характеристики основних методологічних концепцій в сучасній методології економічної науки та виявляти потенціал різних методологічних концепцій сучасної науки;
- аналізувати ціннісні аспекти логіко-методологічних проблем науки, моральні аспекти функціонування науки як багатовимірного явища культури;
- аналізувати альтернативні варіанти рішення дослідницьких і практичних завдань та оцінювати потенційно ефективні їх реалізації;
- використовувати положення філософії науки для аналізу та оцінки різних фактів і явищ;
- визначати моральнісні колізії в наукових дослідженнях та етичні проблеми окремих стадій наукового дослідження;
- розпізнавати проблеми, пов'язані із питаннями академічної доброчесності;
- застосовувати норми, принципи і засади міжнародних етичних стандартів наукової діяльності в різних галузях знань;
- орієнтуватися в моральних колізіях сучасної науки загалом та окремих наук;
- регулярно підвищувати компетентність в галузі методології наукового дослідження.

Здобувач буде володіти:

- технікою постановки наукової проблеми і технікою добору методів пізнання, визначення предмету і формулювання мети і завдань дослідження;
- специфікою проведення теоретичних й емпіричних досліджень ;
- навичками добору й обґрунтування методології конкретного наукового дослідження відповідно до предмету і поставленої мети;
- навичками застосування різних процедур обґрунтування теоретичних знань;
- знаннями про специфіку наукового дискурсу і наукової комунікації;
- навичками методологічного аналізу в галузі теоретичних і прикладних досліджень, що сприяє розвитку самостійного мислення, необхідного у самостійному науковому дослідженні;
- навичками аналізу методологічних проблем, критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень та результатів діяльності під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;

- навичками аналізу основних світоглядних та методологічних проблем міждисциплінарного характеру, які виникають у сучасній науці, технологіями планування в професійній діяльності в галузі наукових досліджень;
- навичками орієнтації в основних методологічних і світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці і навичками застосування етики науки у науковій діяльності;
- моральними нормами академічної етики та нормами ведення дискусії в науковому співтоваристві;
- розумінням ціннісної неоднозначності науково-технічного прогресу.

Дисципліна пов'язана із формуванням наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

1. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень та інтеграції нових ідей під час вирішення дослідницьких та практичних завдань, в тому числі і в міждисциплінарних галузях.
Здобувач повинен **знати** методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень, методи генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;
вміти аналізувати альтернативні варіанти рішення дослідницьких і практичних завдань та оцінювати потенційно ефективні їх реалізації;
володіти навичками аналізу методологічних проблем, критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень та результатів діяльності під час вирішення дослідницьких і практичних завдань.
2. Здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в галузі філософії науки.
Здобувач повинен **знати** основні концепції сучасної філософії науки, основні стадії еволюції науки, функції та засади наукової картини світу, методи науково-дослідницької діяльності;
вміти використовувати положення філософії науки для аналізу та оцінки різних фактів і явищ;
володіти навичками аналізу основних світоглядних та методологічних проблем міждисциплінарного характеру, які виникають у сучасній науці, технологіями планування в професійній діяльності в галузі наукових досліджень .
3. Готовність брати участь у роботі українських та міжнародних дослідницьких програм з вирішення наукових і науково-освітніх завдань.
4. Готовність використовувати сучасні і технології наукової комунікації.
5. Здатність діяти на основі етичних мотивів.
6. Готовність планувати і вирішувати завдання власного професійного і особистісного зростання.
7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
10. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
11. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Фахові компетентності:

1. Здатність самостійно здійснювати науково-дослідну діяльність з використанням сучасних методів дослідження та інформаційно-комунікаційних технологій.
2. Готовність до викладацької діяльності.
3. Володіння навичками самостійної участі у дослідницькому процесі і здатність самостійно готувати наукові тексти.

4. Володіння методологією та методиками наукового економічного аналізу, співвідношення емпіричної та теоретичної дослідницької роботи, здатністю до самостійного проведення науково-дослідницької роботи та отримання наукових результатів, відповідних до вимог до дисертацій на здобуття ступеню.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Специфіка наукового знання і пізнання

ТЕМА 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут.

Наука як соціальний, історичний і культурний феномен. Передумови становлення науки. Основні аспекти існування науки: система знань, вид діяльності, соціальний інститут, феномен культури. Місце науки в системі культури. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини. Функції науки, соціальний статус і соціальна роль, умови існування, громадська думка. Наука як діяльність, наука як система знань, наука як соціальний інститут. Наукове співтовариство. Соціальна орієнтація науки. Комплексність та междисциплінарність в сучасній науці. Критерії науковості. Предметність та об'єктивність наукового пізнання. Логічна доказовість. Теоретична та емпірична обґрунтованість. Різноманіття форм і типів знання. Позанаукові форми знання. Повсякденне знання та його роль у становленні та функціонуванні науки. Філософське знання і його співвідношення з наукою. Міф як вид пізнання. Паранаукові форми знання. Історична мінливість співвідношення наукового та позанаукового знання. Наукова експертиза і позанаукові знання. Проблема позанаукового знання з точки зору епістемології.

Проблема генезису науки. Особливості виникнення та формування науково-теоретичного мислення. Світоглядні засади наукової революції XVI - XVII століть. Формування поняття науки Нового часу. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності. Марксистська, позитивістська, неопозитивістська концепції науки. Феноменологічна філософія науки Е.Гусерля як спроба подолання кризи європейських наук. Концепція історико-гуманітарного знання в герменевтичній філософії Г.Гадамера. Структуралізм як методологія гуманітарного пізнання. Аналіз історії розвитку наукового знання в постструктуралізмі М.Фуко. Розмежування методології природничих і гуманітарних наук неокантіанством (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Обмеження наукової раціональності в контексті розвитку філософії XX століття. Ірраціоналізм як альтернатива раціоналізму в культурі.

Логіко-епістемологічний підхід до вивчення науки. Постпозитивістська лінія у розумінні науки. Концепції К. Поппера, І. Лакатоса, Т. Куна, П. Фесрабенда, М. Полані. Соціологічний та культурологічний підходи до вивчення розвитку науки. Проблема інтерналізму та екстерналізму в розумінні механізмів наукової діяльності. Концепції М. Вебера, А. Койре, Р. Мертона.

Засади науки. Структура засад. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурний вимір. Система ідеалів і норм як сфера методу дослідження. Наукова картина світу та її функції. Операційні засади наукової картини світу. Філософські засади науки та включення науки в культуру. Історичний тип наукової раціональності як система засад науки. Глобальні наукові революції як зміна типів наукової раціональності. Класичний ідеал наукової раціональності та його втілення у класичному типі наукової раціональності. Некласичний тип наукової раціональності: відносність до засобів спостереження як запорука об'єктивності. Постнекласичний тип наукової раціональності: врахування поза наукових цінностей суб'єкта для забезпечення об'єктивності. Класична, некласична та постнекласична наука. Наука як соціальний інститут. Підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові спільноти та їх

історичні типи (республіка вчених, наукові спільноти доби дисциплінарно організованої науки, формування міждисциплінарних спільнот науки). Наукові школи. Підготовка наукових кадрів. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань. Наука і розвиток медіа. Сучасна наука і нові цифрові медіа. Наука та влада, наука та економіка. Сучасна наука та глобальні проблеми сучасності.

ТЕМА 2. Специфіка наукового дискурсу

Поняття про дискурс і науковий дискурс. Дискурс як науковий термін і філософське поняття. Лінгвістична та філософська теорія дискурсу. Методологія дискурс-аналізу. Мова науки, засоби наукової комунікації, норми, цінності, цілі, методологія й методика наукової діяльності, традиції та інновації у науковому пізнанні. Прагматика науки та її соціокультурне оточення. Типологія дискурсів. Місце наукового дискурсу серед інших його типів. Науковий дискурс як складний, динамічний, цілісний феномен сучасної культури. Науковий дискурс і мовна гра в діяльності наукового співтовариства. Мовна гра як атрибут наукового дискурсу. Співвідношення традицій та інновацій у науковому дискурсі. Народження комунікативної події як основа дискурсу. Наукове співтовариство. Науковий дискурс як основа інформаційного суспільства. Трансформація методології й методики наукової діяльності, сутність інноваційної складової в структурі сучасного наукового дискурсу. Кореляція теоретичного, прагматичного і соціокультурного в науковому дискурсі. Поняття про постіндустріальне, інформаційне, мережеве суспільство та суспільство знань. Науковий дискурс в контексті культури постмодерну. Специфіка соціогуманітарного знання в інформаційному суспільстві. Економічні науки та інноваційний розвиток суспільства. Сутність інноваційної складової наукового дискурсу в умовах інформаційного суспільства.

ТЕМА 3. Структура наукового знання і пізнання

Наукове знання як складна система. Багатоманіття типів наукового знання. Суб'єкт, об'єкт, предмет пізнання. Поняття суб'єкта наукового пізнання. Поняття об'єкта наукового дослідження. Ідея суперечливої тотожності суб'єкта та об'єкта пізнання. Співвідношення об'єкта та предмета наукового пізнання. Взаємозв'язок суб'єкта, об'єкта та предмета в науковому пізнанні. Розум як опосередкованість зв'язку суб'єкта і об'єкта. Інтуїція як безпосередність зв'язку суб'єкта і об'єкта. Проблема пізнавальних спроможностей. Стель наукового мислення. Емпіричний та теоретичний рівень пізнання. Особливості емпіричної та теоретичної мови науки. Структура емпіричного знання. Експеримент та спостереження. Систематичні та випадкові спостереження. Дані спостережень як тип емпіричного знання. Емпіричні залежності та емпіричні факти. Процедури формування факту та проблема теоретичної навантаженості факту. Структура теоретичного знання. Первинні теоретичні моделі і закони. Розвинена теорія. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гіпотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигмальні рішення завдань в складі теорії. Поняття способу і методу пізнання. Засади класифікації методів пізнання. Методи емпіричного рівня пізнання – спостереження, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного пізнання (абстрагування, ідеалізація, формалізація, моделювання). Поняття методології. Методологічні концепції та підходи (еволюціонізм, редукціонізм, структуралізм, системний підхід, ситуативний підхід). Предмет і принцип. Форми впровадження принципів. Дезорганізуюче означення об'єкта як предмета пізнання. Обґрунтування принципів як підстав для визначення предмета наукового пізнання. Практичність та істинність знання. Конкретність істини. Релятивність і абсолютність. Істина та цінності.

ТЕМА 4. Динаміка науки

Історична обумовленість механізмів творення наукового знання. Взаємодія засад науки на досвіді. Проблема класифікації. Зворотня дія емпіричних фактів на засади науки.

Формування первинних теоретичних моделей і законів. Роль аналогії в теоретичному пошуку. Процедури обґрунтування теоретичних знань. Взаємозв'язок логіки відкриття і логіки обґрунтування. Механізми розвитку наукових понять. Становлення розвиненої наукової теорії. Класичний та неklasичний варіанти формування теорії. Проблемні ситуації в науці. Розвиток засад науки під впливом нових теорій. Наукові традиції та наукові революції. Типи наукової раціональності. Взаємодія традицій та виникнення нового знання. Наукові революції як перебудова засад науки. Проблема типології наукових революцій. Внутрішньодисциплінарні механізми наукових революцій. Міждисциплінарні взаємодії та «парадигмальні щеплення» як фактор революційних перетворень в науці. Соціокультурні передумови глобальних наукових революцій. Перебудова засад науки та зміна смислів світоглядних установок культури та її універсалій. Наукові революції як точки біфуркації в розвитку знання. Нелінійність зростання знання. Проблема потенційно можливих історій науки. Глобальні революції і типи наукової раціональності. Особливості сучасного етапу розвитку науки. Перспективи науково-технічного прогресу.

МОДУЛЬ 2. Методологічні проблеми і розвиток сучасної науки

ТЕМА 5. Філософські концепції науки

Концепція логічного аналізу (Б.Рассел, Л.Вітгейнштайн, неопозитивізм). Лінгвістичний поворот у філософії науки ХХ століття: логічний емпіризм та критичний раціоналізм. Б.Рассел та Л.Вітгенштайн про логічний атомізм. Реалізація ідей «Логіко-філософського трактату» Л. Вітгенштайна в роботі Віденського гуртка. Завдання демаркації науки від філософії. Принципи редукції і верифікації. Від логічного синтаксису до логічної семантики: від атомарної до гіпотетико-дедуктивної моделі наукової теорії. Нереалізованість програми дедуктивного аналізу теорій, перехід до індуктивної логіки та пробабілізму. Фальсифікаціонізм проти верифікаціонізму. Використання в якості вихідного прагматичного принципу фалібілізму. Конвенціоналізм у встановленні сингулярних тверджень про факти. Раціональна критика як шлях до спростування теорій. Спростовність універсальних теоретичних тверджень як ознака науковості. Теоретичних знань. Методологічна концепція лінгвістичного аналізу. Теорія мовного значення як вжитку в «пізнього» Вітгейнштайна: концепція мовних ігор та сімейних схожостей).

Концепція конвенціоналізму (А. Пуанкаре). Інтерпретація наукового закону як умовно (за конвенцією) прийнятого положення. Оцінка наукової теорії на основі її зручності та доцільності для практичних дій.

Концепція прагматизму. Поняття істини у прагматизмі (Ч.Пірс, В.Джеймс). Теоретичне знання як різновид інтелектуальної поведінки. Істинність як корисність. Прагматистські концепції (інструменталізм, операціоналізм). Неопрагматизм Р. Рорті.

Концепція критичного раціоналізму. К.Поппер про поступ наукового знання. Фалібілізм. Принцип фальсифікації.

Концепції історизму (Т.Кун, Ст.Тулмін). Основні поняття концепції наукових революцій Т.Куна: парадигма, наукове співтовариство, нормальна наука, наукова революція. Поняття концептуальної революції у Ст.Тулміна. Новації та відбір. Т.Кун та П.Фейерабенд про несумірність парадигм та теорій. І.Лакатос про раціональну реконструкцію історії науки. Основні поняття методологічної моделі розвитку науки за Т.Куном: парадигма, наукова спільнота, нормальна наука, наукові революції. Відсутність універсальної методології, несумірність парадигм, релятивізм. Ст.Тулмін про концептуальні революції в науці.

Концепція науково-дослідницьких програм І.Лакатоса як розвиток критичного раціоналізму. Прогресивний та регресивний зсув проблем. Раціональна реконструкція історії науки.

Критика цінностей як умова збереження раціоналізму в філософії науки. (Л.Лаудан). Критика уявлень про ієрархічну структуру наукових дебатів (фактуальний, методологічний, ціннісний рівні). Проблема механізму оцінки цінностей. Збереження раціоналізму за рахунок визнання інших цінностей науки, крім істини, критика реалізму. Типова пастка ототожнення цінностей та цілей, зокрема в науковому пізнанні, в яку потрапляє Л.Лаудан.

Концепція релятивізму. «Методологічний анархізм» П.Фейерабенда: принцип проліферації теорій та теза про їх несумірність, теоретична завантаженість досвіду. Теза Дюгема-Куайна про неможливість перевірки окремих суджень, а тільки теоретичної системи загалом. Онтологічна відносність за В.Куайном.

Концепція реалізму. «Науковий реалізм» У.Селларса: буденна і наукова мови як основа побудови картин світу.

Критика попередніх уявлень про раціональність та істину як умова збереження реалізму та раціоналізму. (Г.Патнем «Реалізм і розум», «Реалізм з людським обличчям»). Самоспростовність попередніх методологічних концепцій (за Г.Патнемом). Критика інституціоналізованої раціональності. Необхідність перегляду розуміння наукової істини для забезпечення суміщення раціоналізму та реалізму в одній методологічній концепції. Г.Патнем про прагматичний реалізм.

Постнекласичний тип наукової раціональності (В.С.Стьопін) та проблема становлення некласичного ідеалу раціональності. Постнекласичний тип наукової раціональності як система норм наукового дослідження систем, здатних до самоорганізації як предмету сучасної нелінійної науки. Полідисциплінарність комплексних досліджень складних людиномірних систем. Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій. Проблеми наукової комунікації в трансдисциплінарних проектах та перспективи синергетичних комунікативно-когнітивних стратегій. Становлення некласичного ідеалу раціональності (М.Мамардашвілі) як завдання подальшого розвитку науки і філософії. Діяльнісний підхід в методології науки. В.С. Стьопін про генетико-конструктивістське розуміння наукової теорії. Операціональний статус теоретичних схем. Роль наукової картини світу та культурних цінностей в розумінні та розвитку теоретичного знання. Роль врахування позанаукових цінностей у досягненні об'єктивності в рамках постнекласичного типу раціональності.

ТЕМА 6. Логіко-методологічні проблеми сучасної науки

Методологічна криза та нові підходи у філософії науки 1970-1980-х років та соціологічний і антропологічний поворот. Нова соціологія науки (соціологія наукового знання). Соціологічний конструктивізм. Методологічні альтернативи тенденціям дослідження соціологічних та антропологічних аспектів наукової діяльності у сучасній філософії науки. Програма натуралізму в епістемології. Філософія спеціальних наук та програма де-уніфікації науки. Проблема реалізму в сучасній філософії науки. Новий реалізм та філософія мови (Г.Патнем, С.Кріпке). Нові тенденції в логіко-орієнтованій традиції західної філософії науки. Програма конструктивного емпіризму Б. ван Фраасена. Проблема пояснення. Синергетика як загальнонаукова дослідницька програма. Нелінійність, самоорганізація, складні системи, що самоорганізуються. Предмет синергетики та її розвиток. Ідеї І. Пригожина та розвиток ідей синергетики на межі XX – XXI століть. Трансдисциплінарний характер синергетики та подолання розриву між природничими та

соціогуманітарними науками. Синергетика та нова картина світу. Самоорганізація як становлення нового складного цілого. Типи цілісності. Ситуації бифуркації. Динамічний хаос як єдність ладу і безладу. Нелінійне мислення як новий стиль наукового мислення. Методологічні принципи нелінійного мислення у науковому пізнанні. Організація та самоорганізація в процесах соціальних змін. Синергетика та процеси управління соціальними системами різного рівня.

ТЕМА 7. Етика науки

Предмет і завдання сучасної етики науки. Етика науки в контексті розвитку прикладної і професійної етики. Ціннісна природа науки як передумова етичного її осмислення. Наукове співтовариство як простір комунікації. Комунікація вчених у перспективі сучасної комунікативної філософії. Комунікація вчених у мережевому суспільстві. Гендерні аспекти комунікації вчених. Проблема соціально-етичної відповідальності вченого: історія осмислення та сучасні шляхи вирішення. Екологічна й економічна етика та моральні ідеали наукового співтовариства. Феномен небезпечного знання. Моральні колізії в науці. Сучасна наука та наукомісткі технології як предмет прикладної етики. Етос науки. Етичні проблеми окремих стадій наукового дослідження. Проблема академічної доброчесності. Моральні ідеали наукового співтовариства. Міжнародні етичні стандарти наукової діяльності в різних галузях знань.

3. Рекомендована література

Базова

1. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки // Підручник для студентів філософських факультетів та аспірантів – Київ: “Логос”. — 2009, -243 с.
2. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня західна філософія науки. - К. : ПАРАПАН, 2008. – 216 с.
3. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки – Київ: ВПЦ "Київський університет", - 2008, - 223с.
4. Дротянко Л. Г. Філософія наукового пізнання : підруч. / Л.Г. Дротянко. - К.: Вид-во Національного авіаційного університету "НАУ-друк", 2010. - 224 с.
5. Мелков Ю. А. Человекомерность постнеклассической науки. – К. : ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
6. Основы философии науки / Под ред. С. А. Лебедева: Учебное пособие для вузов. – М. : Академический Проект, 2005. – 544 с.
7. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. М. Рубанець. - Суми: Університетська книга, 2013. - 228 с.
8. Самардак Микола. Філософія науки. Напрями, теми, концепції - К. : ПАРАПАН, 2011. – 204 с.
9. Семенюк, Е. П. Філософія сучасної науки і техніки / Е.П. Семенюк, В.П. Мельник. – Львів : Світ, 2006. – 152 с.
10. Степин В. С. Философия науки. Общие проблемы: Учебник. – М. : Гардарики, 2006. – 384 с.
11. Філософія: навчальний посібник для аспірантів і здобувачів / М-во освіти і науки України, НТУ ; за ред. А. В. Арістової, С. В. Синякова. – Київ : НТУ, 2013. – 248 с.
12. Філософія: навчальний посібник для студентів і аспірантів ВНЗ / за ред. І. Ф. Надольного. – Київ: Вікар, 2006. – 534 с.

13. European Textbook on Ethics in Research. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. – 203 p.

Додаткова

1. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. - М.: МФФ, 1998. - С.10-32.
2. Аналитическая философия: Избранные тексты / Сост. вступл. ст. и комент. А.Ф. Грязнова. –М.,1993. – 540 с.
3. Аналитическая философия: становление и развитие. – СПб.,1998. – 320 с.
4. Ананьин О.И. Философия и методология экономической науки // Философия социальных и гуманитарных наук. Под ред. С.А. Лебедева. М.: Академический проект. 2006. – 436 с.
5. Аршинов В. И. Постнеклассическая рациональность, виртуалистика и информационные технологии / В.И.Аршинов, М.В.Лебедев // Философские науки. – 2007. – № 7. – С. 9 – 29.
6. Балибар Э., Валлерстайн И. Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности. Пер. с франц. Под ред. О. Никифорова и П. Хицкого. – М. : Издательство «Логос», 2004. – 288 с.
7. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр ; [пер. с франц. и вступ. статья С. Н. Зенкина]. – М. : "Добросвет" 2000. – 387 с.
8. Бодрийяр Ж. Симулякри і симуляція / Жан Бодрийяр ; [пер.з франц.В. Шовкуна]; – К. : Вид-во Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2004. – 230 с.
9. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века. – М.: Логос, 2004. – 368 с.
10. Вельш Вольфганг. Наш постмодерний модерн. – К. : Альтерпрес, 2004. – 328 с.
11. Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. - Київ: Основи, 1995. – 340 с.
12. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 424 с.
13. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. А. Першоджерела комунікативної філософії. – К. : Либідь, 1996. – С. 84 – 90.
14. Грязнов А. Ф. Аналитическая философия. – М. : Высшая школа, 2006. – 375 с.
15. Добронравова И. С. Причинность и целостность в синергетических образах мира // Практична філософія. – 2003. - № 1. – С. 6. -10
16. Добронравова И. С. Синергетика :становление нелинейного мышления. – К. : Лыбедь, 1990. – 152 с.
17. Доманська Єва. Історія та сучасна гуманітаристика : дослідження з теорії знання про минуле / Пер. з польс. та англ. – К. : Ніка – Центр, 2012. – 264 с.
18. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання: (Постнекласичне дослідження). - К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, менеджм., бізн. і інформ. систем. - 2000. - 257 с.
19. Экономическая теория. (The New Palgrave) Под ред. Дж. Итуэлла, М. Милгейта, П. Ньюмена. М.: Инфра-М. 2004
20. Этнос науки / Отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М.: Academia, 2008. – 544 с.
21. Ефременко Д. В. Концепция общества знания как теория социальных трансформаций: достижения и проблемы // Вопросы философии. – 2010. - № 1. – С. 49 – 61.
22. Єрмоленко А. Комунікативна практична філософія. Підручник. – К. : Лібра, 1999. – 488 с.
23. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні (Нова концепція). – Львів: Євро світ, 2001. – 208 с.
24. Івакін О. А. Основи епістемології: Теорія і методологія наукового пізнання: Навчальний посібник. – Одеса: Юридична книга, 2000. – 112 с.

25. История и философия науки: Учебное пособие / Под общ. ред. С. А. Лебедева. – М. : Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с.
26. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М.: Интрада. – 2000. – 255 с.
27. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
28. Канке В. А. Философия науки: Краткий энциклопедический словарь. – М. : Омега – Л, 2008. – 328 с.
29. Карнап Р. Преодоление метафизики логическим анализом языка // Аналитическая философия: становление и развитие. – М., 1998. – С. 40 – 75.
30. Кастельс Мануель, Хіманен Пекка. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель. – К.: Видавництво «Ваклер» у формі ТОВ, 2006. – 256 с.
31. Кезин А. В. Современная эпистемология: Натуралистический поворот. Учебное пособие. – Севастополь: НПУ «ЭКОСИ- Гидрофизика», 2004. – 389
32. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика как новое мировидение : Диалог с И. Пригожиным // Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 3 – 20.
33. Ковальчук В.В. Основы наукових досліджень : Навчальний посібник / В.В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв. 2 К. : Професіонал, 2004. - 208 с.
34. Когнитивный подход: Научная монография /Отв. ред. В. А. Лекторский. – М.: Канон, 2008. – 463 с.
35. Козловски Петер. Культура постмодернизма. – М. : Республика, 1997. – 240 с.
36. Кримський С.Б. Трансформація методологічної свідомості науки // Наука та наукознавство. - 1996. - С.32-38.
37. Крымский С.Б. Культурно-экзистенциальные измерения познавательного процесса // Вопросы философии. - 1998. - С. № 4. - 40-49.
38. Кримський С.Б. Наука як феномен цивілізації // Вісник Національної академії наук України. - 2003. - № 3. - С.7-20.
39. Крымский С. Б. Эпистемология культуры: Введение в обобщенную теорию познания. – К.: Наукова думка, 1993. – 216 с.
40. Кун Томас. Структура научных революций. – М. : АСТ, 2001. – 608 с.
41. Кун Т. Объективные, ценностные суждения и выбор теории // Современная философия науки. - М., 1996. – С. 120 -135.
42. Лакатос И. Бесконечный регресс и обоснование математики // Современная философия науки. - М., 1996. – С. 180 – 210.
43. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: “Медиум”, 1995. – 320 с.
44. Леш Скот. Соціологія постмодернізму. – Л.: Кальварія, 2003. – 344 с.
45. Лисицкий В. А. Что есть истина: Историко-логическое решение проблемы познания западной философией. – Симферополь: Таврия, 2005. – 214 с.
46. Лукьянец В. С., Соболев О. М. Філософський постмодерн: Навчальний посібник. – К. : Либідь, 1998. – 352 с.
47. Лук'янець В.С., Кравченко О. М., Мороз О. Я. та ін. Природознавство і гуманітарія. Пошуки взаєморозуміння: Монографія. – К. : вид. ПАРАПАН, 2009. – 317 с.
48. Лутай В. С. Основной вопрос современной философии. Синергетический подход в постнекласической науке. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. – 156 с.
49. Мамардашвілі М. В. Картезіанські роздуми. – К. : Стилос, 2000. – 311 с.
50. Мелков, Ю. О. Співвідношення факту та події в постнекласичній науці // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Філософія. Політологія". - Вип. 42 - 45. - К., 2002. - С. 81.
51. Мелков Ю. А. Факт в постнекласической науке. – К. : ПАРАПАН, 2004. – 223 с.
52. Патнем, Гілларі. Розум, істина й історія: пер. з англ.. – К.: Вид. дім “Альтернативи”, 2003. – 170 с.

53. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Словенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. — К.: Лібра, 2004. — С. 310–329.
54. Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы. — К., 1997. — 280 с.
55. Рассел Б. Логический атомизм//Аналитическая философия: становление и развитие. — М., 1998. — С. 50 – 150.
56. Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання. — К.: “Наукова думка”, 1995. — С. 20 – 110.
57. Рижко Л. В. Науковий простір: філософський та наукознавчий аспекти. — К. , 2000. — 297 с.
58. Рогожа М. М. Проблеми суспільного життя у фокусі прикладної етики // Практична філософія. — 2006. — № 4. — С. 136 – 141.
59. Рорти Р. Философия и зеркало природы. — Новосибирск: Издательство Новосибирского университета, 1997. — 216 с.
60. Рубанець О. М. Інформаційне суспільство : когнітивний креатив постнекласичних досліджень [Текст] / О. М. Рубанець. - К. : ПАРАПАН, 2006. - 419 с.
61. Савостьянова М. В. Аксиологический анализ парадигмальной науки или о роли ценностей в науке. — К. : Вид. ПАРАПАН, 2009. — 260 с.
62. Сидоренко Л.І. Проблеми етики науки в постнекласичному дискурсі //Філософські проблеми гуманітарних наук. Альманах. — 2010. - № 19. — С.121-125.
63. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей запада. Хрестоматия. - М: Логос, - 1996. — 320 с.
64. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила.— Х.: Акта, 2003. — 688 с.
65. Тулмин Ст. Концептуальные революции в науке //Структура и развитие науки: Из Бостонских исследований по философии науки. М. 1978. — С. 50-75.
66. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. — 730 с.
67. Хакен Г. Принципы работы головного мозга : Синергетический поход к активности мозга, поведению и когнитивной деятельности. — М. : Per Se, 2001. — 352 с.
68. Шепітько С. В. Науковий дискурс: історичний, соціолінгвістичний та лінгвокогнітивний аспекти / С. В. Шепітько // Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. - 2010. - Вип. 3. - С. 75-80. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>
69. Ягодзінський С. М.Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі [Текст] : монографія / С. М. Ягодзінський ; Нац. авіац. ун-т. - Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. — 274 с.
70. Ягодзінський С. М. Філософія і науковий дискурс: від протистояння до взаємодії // Практична філософія. — 2007. — № 3. — С. 3-10
71. Ягодзінський С. М. Ігровий простір наукового дискурсу // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. — № 1 (11). — К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. — С. 76-79.
72. Ягодзінський С. М. Зв'язність наукового тексту як основа постнекласичної раціональності // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. — К.: «ІНТАС», 2010. — Вип. 46. — С. 14-24.
73. The Philosophy of Science / ed. by D.Papineau. — Oxford: Oxford University Press, 1997. — 339 p.
4. Форма підсумкового контролю успішності навчання - ??????
5. Засоби діагностики успішності навчання — усне опитування, тестування.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра філософії та педагогіки**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри
філософії та педагогіки
Богачевська І. В.

“ ” _____ 2016
року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФОРМУВАННЯ СИСТЕМНОГО НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ»
(шифр і назва навчальної дисципліни)**

Спеціальність: 122 «Комп’ютерні науки та інформаційні технології»
(шифр і назва спеціальності)

Інститут, факультет, відділення: факультет транспортних та інформаційних технологій
(назва інституту, факультету, відділення)

**Київ
2016**

Робоча програма «Формування системного наукового » для PhD-студентів за спеціальністю 122 «Комп'ютерні науки та інформаційні технології».

Розробники: завідувач кафедри філософії та педагогіки, доктор філософських наук Богачевська І. В., доцент кафедри філософії та педагогіки, кандидат філософських наук Доброносова Ю.Д.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри інформаційних систем і технологій

Протокол № __ від «__» _____ 2016 року

Завідувач кафедри інформаційних систем і технологій

_____ (Богачевська І.В.)
(підпис)

© Богачевська І.В., 2016 рік
© Доброносова Ю.Д., 2016 рік
© НТУ, 2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, рівень вищої освіти, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – для денної форми навчання – 3	Галузь знань 12 “Інформаційні технології”	Нормативна	
	Спеціальність: <u>122 «Комп’ютерні науки та інформаційні технології»</u>		
Модулів – 2		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		1-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин для денної форми навчання – 90		2-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи – 4	Третій рівень вищої освіти (доктор філософії)	10 год.	
		Практичні, семінарські	
		15 год.	
		Лабораторні	
		год.	
		Самостійна робота	
		60 год.	
		Індивідуальні завдання:	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%): для денної форми навчання – 40 : 60

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета : дати комплексне уявлення про специфіку науки як пізнавальної діяльності і соціального інституту, особливості її становлення, специфіку наукового дискурсу, його теоретичні концепції і напрями на сучасному етапі розвитку та сформувані знання про структуру і динаміку науки, логіко-методологічні проблеми сучасної та вміння використовувати отримані теоретичні знання для вирішення професійних завдань, орієнтуватися в основних методологічних та світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці.

Завдання:

- формування базових знань та уявлень про специфіку наукового дискурсу і природу наукового дослідження, місце науки в сучасній культурі, механізми її функціонування як соціального інституту, про становлення і динаміку наукового знання, про засади науки та типи наукової раціональності, специфіку наукових революцій, філософські концепції науки та логіко-методологічні проблеми сучасної науки;

- вироблення вміння використовувати отримані теоретичні знання про структуру і динаміку наукового знання і пізнання для вирішення професійних і дослідницьких завдань;
- формування уявлень про місце науки в сучасному суспільстві та природу наукового знання;
- оволодіння знаннями про специфіку наукового дискурсу і наукової комунікації та навичками методологічного аналізу в галузі теоретичних і прикладних досліджень, що сприяє розвитку самостійного мислення, необхідного у науковому дослідженні;
- підвищення компетентності в галузі методології наукового дослідження;
- напрацювання навичок орієнтації в основних методологічних та світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці та навичок застосування етики науки у науковій діяльності;
- формування дослідницьких навичок через вивчення епістемології науки; та вміння застосовувати на практиці базові професійні навички;

Здобувач повинен знати:

- поняття про науку як специфічну пізнавальну діяльність і соціальний інститут,
- її генезис, історичні етапи розвитку та особливості наукового дискурсу;
- основні концепції сучасної філософії науки, основні стадії еволюції науки, функції та засади наукової картини світу, методи науково-дослідницької діяльності;
- засади специфіки та основні етапи становлення науки;
- характеристики класичної, некласичної і постнекласичної науки;
- поняття про інформаційне суспільство і суспільство знань та роль у ньому наукових знань;
- зміст сучасних теоретичних і філософських концепцій розвитку наукового дискурсу, особливості мови науки, засобів наукової комунікації, норм, цінностей, цілей, методології й методики наукової діяльності та роль традиції й інновації у науковому пізнанні;
- критерії і структуру наукового знання та логіко-методологічні вимоги до наукової проблеми;
- основні відмінності між фундаментальними та прикладними науками, науками природничими, соціогуманітарними і технічними;
- поняття про наукові революції та зміст основних концепцій наукових революцій;
- зміст різних методологічних концепцій науки, їх базові поняття, теорії та особливості сучасних методологічних концепцій;
- методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень, методи генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;
- сутність методологічних проблем сучасної науки;
- основні засади етики вченого згідно з міжнародними стандартами.

Здобувач повинен вміти:

- аналізувати специфіку наукового дискурсу та виявляти його характеристики;
- визначати особливості класичної, некласичної та постнекласичної науки, основні відмінності між фундаментальними і прикладними науками, науками природничими, соціо-гуманітарними і технічними ;
- характеризувати специфіку наукового дискурсу та аналізувати сутність інноваційної складової в його структурі;
- формулювати проблему, мету та завдання наукового дослідження;
- характеризувати структуру емпіричного і теоретичного знання, різні методи наукового пізнання та застосовувати їх у науковому пізнанні під час самостійного дослідження;
- розуміти сутність експерименту і спостереження та застосовувати процедури формування факту;

- розробляти засади методології конкретного наукового дослідження відповідно до поставленої мети і предмету.
- визначати тип раціональності у відповідності до наукової методології та характеризувати різні типи наукової раціональності;
- визначати продуктивні ідеї філософських концепцій науки та проектувати їх на розробку методології власного наукового дослідження;
- визначати характеристики основних методологічних концепцій в сучасній методології науки та виявляти потенціал різних методологічних концепцій сучасної науки;
- аналізувати ціннісні аспекти логіко-методологічних проблем науки, моральні аспекти функціонування науки як багатовимірного явища культури;
- аналізувати альтернативні варіанти рішення дослідницьких і практичних завдань та оцінювати потенційно ефективні їх реалізації;
- використовувати положення філософії науки для аналізу та оцінки різних фактів і явищ;
- визначати моральнісні колізії в наукових дослідженнях та етичні проблеми окремих стадій наукового дослідження;
- розпізнавати проблеми, пов'язані із питаннями академічної доброчесності;
- застосовувати норми, принципи і засади міжнародних етичних стандартів наукової діяльності в різних галузях знань;
- орієнтуватися в моральних колізіях сучасної науки загалом та окремих наук;
- регулярно підвищувати компетентність в галузі методології наукового дослідження.

.Здобувач буде володіти:

- технікою постановки наукової проблеми і технікою добору методів пізнання, визначення предмету і формулювання мети і завдань дослідження;
- специфікою проведення теоретичних й емпіричних досліджень ;
- навичками добору й обґрунтування методології конкретного наукового дослідження відповідно до предмету і поставленої мети;
- навичками застосування різних процедур обґрунтування теоретичних знань;
- знаннями про специфіку наукового дискурсу і наукової комунікації;
- навичками методологічного аналізу в галузі теоретичних і прикладних досліджень, що сприяє розвитку самостійного мислення, необхідного у самостійному науковому дослідженні;
- навичками аналізу методологічних проблем, критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень та результатів діяльності під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;
- навичками аналізу основних світоглядних та методологічних проблем міждисциплінарного характеру, які виникають у сучасній науці, технологіями планування в професійній діяльності в галузі наукових досліджень;
- навичками орієнтації в основних методологічних і світоглядних проблемах, які виникають у сучасній науці і навичками застосування етики науки у науковій діяльності;
- моральними нормами академічної етики та нормами ведення дискусії в науковому співтоваристві;
- розумінням ціннісної неоднозначності науково-технічного прогресу.

Дисципліна пов'язана із формуванням наступних компетентностей:

Загальні компетентності:

12. Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень та інтеграції нових ідей під час вирішення дослідницьких та практичних завдань, в тому числі і в міждисциплінарних галузях.

- Здобувач повинен **знати** методи критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень, методи генерування нових ідей під час вирішення дослідницьких і практичних завдань;
- вміти** аналізувати альтернативні варіанти рішення дослідницьких і практичних завдань та оцінювати потенційно ефективні їх реалізації;
- володіти** навичками аналізу методологічних проблем, критичного аналізу і оцінки сучасних наукових досліджень та результатів діяльності під час вирішення дослідницьких і практичних завдань.
13. Здатність проектувати і здійснювати комплексні дослідження на основі цілісного системного наукового світогляду з використанням знань в галузі філософії науки. Здобувач повинен **знати** основні концепції сучасної філософії науки, основні стадії еволюції науки, функції та засади наукової картини світу, методи науково-дослідницької діяльності; **вміти** використовувати положення філософії науки для аналізу та оцінки різних фактів і явищ; **володіти** навичками аналізу основних світоглядних та методологічних проблем міждисциплінарного характеру, які виникають у сучасній науці, технологіями планування в професійній діяльності в галузі наукових досліджень .
 14. Готовність брати участь у роботі українських та міжнародних дослідницьких програм з вирішення наукових і науково-освітніх завдань.
 15. Готовність використовувати сучасні і технології наукової комунікації.
 16. Здатність діяти на основі етичних мотивів.
 17. Готовність планувати і вирішувати завдання власного професійного і особистісного зростання.
 18. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
 19. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
 20. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
 21. Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.
 22. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

Фахові компетентності:

1. Здатність самостійно здійснювати науково-дослідну діяльність з використанням сучасних методів дослідження та інформаційно-комунікаційних технологій.
5. Готовність до викладацької діяльності.
6. Володіння навичками самостійної участі у дослідницькому процесі і здатність самостійно готувати наукові тексти.
7. Володіння методологією та методиками наукового економічного аналізу, співвідношення емпіричної та теоретичної дослідницької роботи, здатністю до самостійного проведення науково-дослідницької роботи та отримання наукових результатів, відповідних до вимог до дисертацій на здобуття ступеню.

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. Специфіка наукового знання і пізнання

Змістовий модуль 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут

ТЕМА 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут.

Наука як соціальний, історичний і культурний феномен. Передумови становлення науки. Основні аспекти існування науки: система знань, вид діяльності, соціальний інститут, феномен культури. Місце науки в системі культури. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини. Функції науки, соціальний статус і соціальна роль, умови існування, громадська думка. Наука як діяльність, наука як система знань, наука як соціальний інститут.

Наукове співтовариство. Соціальна орієнтація науки. Комплексність та междисциплінарність в сучасній науці. Критерії науковості. Предметність та об'єктивність наукового пізнання. Логічна доказовість. Теоретична та емпірична обґрунтованість. Різноманіття форм і типів знання. Позанаукові форми знання. Повсякденне знання та його роль у становленні та функціонуванні науки. Філософське знання і його співвідношення з наукою. Міф як вид пізнання. Паранаукові форми знання. Історична мінливість співвідношення наукового та позанаукового знання. Наукова експертиза і позанаукові знання. Проблема позанаукового знання з точки зору епістемології. Проблема генезису науки. Особливості виникнення та формування науково-теоретичного мислення. Світоглядні засади наукової революції XVI - XVII століть. Формування поняття науки Нового часу. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності. Марксистська, позитивістська, неопозитивістська концепції науки. Феноменологічна філософія науки Е.Гусерля як спроба подолання кризи європейських наук. Концепція історико-гуманітарного знання в герменевтичній філософії Г.Гадамера. Структуралізм як методологія гуманітарного пізнання. Аналіз історії розвитку наукового знання в постструктуралізмі М.Фуко. Розмежування методології природничих і гуманітарних наук неокантіанством (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Обмеження наукової раціональності в контексті розвитку філософії XX століття. Ірраціоналізм як альтернатива раціоналізму в культурі.

Логіко-епістемологічний підхід до вивчення науки. Постпозитивістська лінія у розумінні науки. Концепції К. Поппера, І. Лакатоса, Т. Куна, П. Феєрабенда, М. Полані. Соціологічний та культурологічний підходи до вивчення розвитку науки. Проблема інтерналізму та екстерналізму в розумінні механізмів наукової діяльності. Концепції М. Вебера, А. Койре, Р. Мертона. Засади науки. Структура засад. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурний вимір. Система ідеалів і норм як сфера методу дослідження. Наукова картина світу та її функції. Операційні засади наукової картини світу. Філософські засади науки та включення науки в культуру. Історичний тип наукової раціональності як система засад науки. Глобальні наукові революції як зміна типів наукової раціональності. Класичний ідеал наукової раціональності та його втілення у класичному типі наукової раціональності. Некласичний тип наукової раціональності: відносність до засобів спостереження як запорука об'єктивності. Постнекласичний тип наукової раціональності: врахування поза наукових цінностей суб'єкта для забезпечення об'єктивності. Класична, некласична та постнекласична наука. Наука як соціальний інститут. Підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові спільноти та їх історичні типи (республіка вчених, наукові спільноти доби дисциплінарно організованої науки, формування междисциплінарних спільнот науки). Наукові школи. Підготовка наукових кадрів. Історичний розвиток способів трансляції наукових знань. Наука і розвиток медіа. Сучасна наука і нові цифрові медіа. Наука та влада, наука та економіка. Сучасна наука та глобальні проблеми сучасності.

ТЕМА 2. Специфіка наукового дискурсу

Поняття про дискурс і науковий дискурс. Дискурс як науковий термін і філософське поняття. Лінгвістична та філософська теорія дискурсу. Методологія дискурс-аналізу. Мова науки, засоби наукової комунікації, норми, цінності, цілі, методологія й методика наукової діяльності, традиції та інновації у науковому пізнанні. Прагматика науки та її соціокультурне оточення. Типологія дискурсів. Місце наукового дискурсу серед інших його типів. Науковий дискурс як складний, динамічний, цілісний феномен сучасної культури. Науковий дискурс і мовна гра в діяльності наукового співтовариства. Мовна гра як атрибут наукового дискурсу. Співвідношення традицій та інновацій у науковому дискурсі. Народження комунікативної події як основа дискурсу. Наукове співтовариство. Науковий дискурс як основа інформаційного суспільства. Трансформація методології й методики наукової діяльності,

сутність інноваційної складової в структурі сучасного наукового дискурсу. Кореляція теоретичного, прагматичного і соціокультурного в науковому дискурсі. Поняття про постіндустріальне, інформаційне, мережеве суспільство та суспільство знань. Науковий дискурс в контексті культури постмодерну. Специфіка соціогуманітарного знання в інформаційному суспільстві. Економічні науки та інноваційний розвиток суспільства. Сутність інноваційної складової наукового дискурсу в умовах інформаційного суспільства.

Змістовий модуль 2. Структура і динаміка наукового знання

ТЕМА 3. Структура наукового знання і пізнання

Наукове знання як складна система. Багатоманіття типів наукового знання. Суб'єкт, об'єкт, предмет пізнання. Поняття суб'єкта наукового пізнання. Поняття об'єкта наукового дослідження. Ідея суперечливої тотожності суб'єкта та об'єкта пізнання. Співвідношення об'єкта та предмета наукового пізнання. Взаємозв'язок суб'єкта, об'єкта та предмета в науковому пізнання. Розум як опосередкованість зв'язку суб'єкта і об'єкта. Інтуїція як безпосередність зв'язку суб'єкта і об'єкта. Проблема пізнавальних спроможностей. Стиль наукового мислення. Емпіричний та теоретичний рівень пізнання. Особливості емпіричної та теоретичної мови науки. Структура емпіричного знання. Експеримент та спостереження. Систематичні та випадкові спостереження. Дані спостережень як тип емпіричного знання. Емпіричні залежності та емпіричні факти. Процедури формування факту та проблема теоретичної навантаженості факту. Структура теоретичного знання. Первинні теоретичні моделі і закони. Розвинена теорія. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гіпотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигмальні рішення завдань в складі теорії. Поняття способу і методу пізнання. Засади класифікації методів пізнання. Методи емпіричного рівня пізнання – спостереження, вимірювання, експеримент. Методи теоретичного пізнання (абстрагування, ідеалізація, формалізація, моделювання). Поняття методології. Методологічні концепції та підходи (еволюціонізм, редукціонізм, структуралізм, системний підхід, ситуативний підхід). Предмет і принцип. Форми впровадження принципів. Дезорганізуюче означення об'єкта як предмета пізнання. Обґрунтування принципів як підстав для визначення предмета наукового пізнання. Практичність та істинність знання. Конкретність істини. Релятивність і абсолютність. Істина та цінності.

ТЕМА 4. Динаміка науки

Історична обумовленість механізмів творення наукового знання. Взаємодія засад науки на досвіді. Проблема класифікації. Зворотня дія емпіричних фактів на засади науки. Формування первинних теоретичних моделей і законів. Роль аналогії в теоретичному пошуку. Процедури обґрунтування теоретичних знань. Взаємозв'язок логіки відкриття і логіки обґрунтування. Механізми розвитку наукових понять. Становлення розвиненої наукової теорії. Класичний та неklasичний варіанти формування теорії. Проблемні ситуації в науці. Розвиток засад науки під впливом нових теорій. Наукові традиції та наукові революції. Типи наукової раціональності. Взаємодія традицій та виникнення нового знання. Наукові революції як перебудова засад науки. Проблема типології наукових революцій. Внутрішньодисциплінарні механізми наукових революцій. Міждисциплінарні взаємодії та «парадигмальні щеплення» як фактор революційних перетворень в науці. Соціокультурні передумови глобальних наукових революцій. Перебудова засад науки та зміна смислів світоглядних установок культури та її універсалій. Наукові революції як точки біфуркації в розвитку знання. Нелінійність зростання знання. Проблема потенційно можливих історій науки. Глобальні революції і типи наукової раціональності. Особливості сучасного етапу розвитку науки. Перспективи науково-технічного прогресу.

МОДУЛЬ 2. Методологічні проблеми і розвиток сучасної науки

Змістовий модуль 4. Концепції та логіко-методологічні проблеми сучасної науки

ТЕМА 5. Філософські концепції науки

Концепція логічного аналізу (Б.Рассел, Л.Вітгенштайн, неопозитивізм). Лінгвістичний поворот у філософії науки ХХ століття: логічний емпіризм та критичний раціоналізм. Б.Рассел та Л.Вітгенштайн про логічний атомізм. Реалізація ідей «Логіко-філософського трактату» Л. Вітгенштайна в роботі Віденського гуртка. Завдання демаркації науки від філософії. Принципи редукції і верифікації. Від логічного синтаксису до логічної семантики: від атомарної до гіпотетико-дедуктивної моделі наукової теорії. Нереалізованість програми дедуктивного аналізу теорій, перехід до індуктивної логіки та пробабілізму. Фальсифікаціонізм проти верифікаціонізму. Використання в якості вихідного прагматичного принципу фалібілізму. Конвенціалізм у встановленні сингулярних тверджень про факти. Раціональна критика як шлях до спростування теорій. Спростовність універсальних теоретичних тверджень як ознака науковості. Теоретичних знань. Методологічна концепція лінгвістичного аналізу. Теорія мовного значення як вжитку в «пізнього» Вітгенштайна: концепція мовних ігор та сімейних схожостей).

Концепція конвенціоналізму (А. Пуанкаре). Інтерпретація наукового закону як умовно (за конвенцією) прийнятого положення. Оцінка наукової теорії на основі її зручності та доцільності для практичних дій.

Концепція прагматизму. Поняття істини у прагматизмі (Ч.Пірс, В.Джеймс). Теоретичне знання як різновид інтелектуальної поведінки. Істинність як корисність. Прагматистські концепції (інструменталізм, операціоналізм). Неопрагматизм Р. Рорті.

Концепція критичного раціоналізму. К.Поппер про поступ наукового знання. Фалібілізм. Принцип фальсифікації.

Концепції історизму (Т.Кун, Ст.Тулмін). Основні поняття концепції наукових революцій Т.Куна: парадигма, наукове співтовариство, нормальна наука, наукова революція. Поняття концептуальної революції у Ст.Тулміна. Новації та відбір. Т.Кун та П.Фейерабенд про несумірність парадигм та теорій. І.Лакатос про раціональну реконструкцію історії науки. Основні поняття методологічної моделі розвитку науки за Т.Куном: парадигма, наукова спільнота, нормальна наука, наукові революції. Відсутність універсальної методології, несумірність парадигм, релятивізм. Ст.Тулмін про концептуальні революції в науці. Концепція науково-дослідницьких програм І.Лакатоса як розвиток критичного раціоналізму. Прогресивний та регресивний зсув проблем. Раціональна реконструкція історії науки.

Критика цінностей як умова збереження раціоналізму в філософії науки. (Л.Лаудан). Критика уявлень про ієрархічну структуру наукових дебатів (фактуальний, методологічний, ціннісний рівні). Проблема механізму оцінки цінностей. Збереження раціоналізму за рахунок визнання інших цінностей науки, крім істини, критика реалізму. Типова пастка ототожнення цінностей та цілей, зокрема в науковому пізнанні, в яку потрапляє Л.Лаудан.

Концепція релятивізму. «Методологічний анархізм» П.Фейерабенда: принцип проліферації теорій та теза про їх несумірність, теоретична завантаженість досвіду. Теза Дюгема-Куайна про неможливість перевірки окремих суджень, а тільки теоретичної системи загалом. Онтологічна відносність за В.Куайном.

Концепція реалізму. «Науковий реалізм» У.Селларса: буденна і наукова мови як основа побудови картин світу.

Критика попередніх уявлень про раціональність та істину як умова збереження реалізму та раціоналізму. (Г.Патнем «Реалізм і розум», «Реалізм з людським обличчям»). Самоспростовність попередніх методологічних концепцій (за Г.Патнемом). Критика інституціоналізованої раціональності. Необхідність перегляду розуміння наукової істини для забезпечення суміщення раціоналізму та реалізму в одній методологічній концепції. Г.Патнем про прагматичний реалізм.

Постнекласичний тип наукової раціональності (В.С.Стьопін) та проблема становлення некласичного ідеалу раціональності. Постнекласичний тип наукової раціональності як система норм наукового дослідження систем, здатних до самоорганізації як предмету сучасної нелінійної науки. Полідисциплінарність комплексних досліджень складних людиномірних систем. Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій. Проблеми наукової комунікації в трансдисциплінарних проектах та перспективи синергетичних комунікативно-когнітивних стратегій. Становлення некласичного ідеалу раціональності (М.Мамардашвілі) як завдання подальшого розвитку науки і філософії. Діяльнісний підхід в методології науки. В.С. Стьопін про генетико-конструктивістське розуміння наукової теорії. Операціональний статус теоретичних схем. Роль наукової картини світу та культурних цінностей в розумінні та розвитку теоретичного знання. Роль врахування позанаукових цінностей у досягненні об'єктивності в рамках постнекласичного типу раціональності.

ТЕМА 6. Логіко-методологічні проблеми сучасної науки

Методологічна криза та нові підходи у філософії науки 1970-1980-х років та соціологічний і антропологічний поворот . Нова соціологія науки (соціологія наукового знання). Соціологічний конструктивізм. Методологічні альтернативи тенденціям дослідження соціологічних та антропологічних аспектів наукової діяльності у сучасній філософії науки. Програма натуралізму в епістемології. Філософія спеціальних наук та програма де-уніфікації науки. Проблема реалізму в сучасній філософії науки. Новий реалізм та філософія мови (Г.Патнем, С.Кріпке). Нові тенденції в логіко-орієнтованій традиції західної філософії науки. Програма конструктивного емпіризму Б. ван Фраасена. Проблема пояснення.

Синергетика як загальнонаукова дослідницька програма. Нелінійність, самоорганізація, складні системи, що самоорганізуються. Предмет синергетики та її розвиток. Ідеї І. Пригожина та розвиток ідей синергетики на межі ХХ – ХХІ століть. Трансдисциплінарний характер синергетики та подолання розриву між природничими та соціогуманітарними науками. Синергетика та нова картина світу. Самоорганізація як становлення нового складного цілого. Типи цілісності. Ситуації біфуркації. Динамічний хаос як єдність ладу і безладу. Нелінійне мислення як новий стиль наукового мислення. Методологічні принципи нелінійного мислення у науковому пізнанні. Організація та самоорганізація в процесах соціальних змін. Синергетика та процеси управління соціальними системами різного рівня. Соціальна та економічна синергетика. Синергетика та економічні науки.

Змістовий модуль 5. Етика науки

ТЕМА 7. Етика науки

Предмет і завдання сучасної етики науки. Етика науки в контексті розвитку прикладної і професійної етики. Ціннісна природа науки як передумова етичного її осмислення. Наукове співтовариство як простір комунікації. Комунікація вчених у перспективі сучасної комунікативної філософії. Комунікація вчених у мережевому

суспільстві. Гендерні аспекти комунікації вчених. Проблема соціально-етичної відповідальності вченого: історія осмислення та сучасні шляхи вирішення. Екологічна й економічна етика та моральні ідеали наукового співтовариства. Феномен небезпечного знання. Моральні колізії в науці. Сучасна наука та наукомісткі технології як предмет прикладної етики. Етос науки. Етичні проблеми окремих стадій наукового дослідження. Проблема академічної доброчесності. Моральні ідеали наукового співтовариства. Міжнародні етичні стандарти наукової діяльності в різних галузях знань.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1 Специфіка наукового знання і пізнання												
Змістовий модуль 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут												
ТЕМА 1. Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут	14	4	2			8						
ТЕМА 2. Специфіка наукового дискурсу	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 1	20	6	4			10						
Змістовий модуль 2. Структура і динаміка наукового знання												
ТЕМА 3. Структура наукового знання і пізнання	11	2	3			6						
ТЕМА 4. Динаміка науки	6	2	2			2						
Разом за змістовим модулем 2	17	4	5			8						
Усього годин	37	10	9			18						
Модуль 2 Методологічні проблеми і розвиток сучасної науки												
Змістовий модуль 4. Концепції та логіко-методологічні проблеми сучасної науки												
ТЕМА 5. Філософські концепції науки	19	2	2			15						
ТЕМА 6. Логіко-методологічні проблеми сучасної науки	11	1	2			8						
Разом за	30	3	4			23						

змістовим модулем 4												
Змістовий модуль 5. Етика науки												
ТЕМА 7. Етика науки	13	2	2			9						
Разом за змістовим модулем 6	13	2	2			9						
Усього год ин	53	5	6			32						
Разом год ин	90	15	15			60						

5. Теми семінарських занять

5. 1. Теми семінарських занять для денної форми навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наука як специфічний тип знання та соціальний інститут	2
2	Специфіка наукового дискурсу	2
3	Структура наукового знання і пізнання	3
4	Динаміка науки	2
5	Філософські концепції науки	2
6	Логіко-методологічні проблеми сучасної науки	2
7	Етика науки	2
	Усього	15

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Класична, некласична та постнекласична наука. (Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини. Соціальна орієнтація науки як ідеал і реальність)	2
2.	Комплексність та междисциплінарність в сучасній науці.	2
3.	Відносний характер критеріїв науковості. Предметність та об'єктивність наукового пізнання, логічна доказовість, теоретична та емпірична обґрунтованість.	2
4.	Позанаукові форми знання (Різноманіття форм і типів знання. Філософське знання і його співвідношення з наукою. Міф як вид пізнання. Паранаукові форми знання. Наукова експертиза і позанаукові знання. Проблема позанаукового знання з точки зору епістемології. Наукове знання і Постмодерн).	2
5.	Феноменологічна філософія науки Е.Гуссерля як спроба подолання кризи європейських наук. Розмежування методології природничих і гуманітарних наук неокантіанством (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт). Структуралізм та постструктуралізм як методологія соціогуманітарного пізнання. Концепція історико-гуманітарного знання в герменевтичній філософії Г.Гадамера.	2
6.	Інтерналістські та екстерналістські моделі розвитку науки.	2

7.	Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. (Наукові спільноти та їх історичні типи (республіка вчених, наукові спільноти доби дисциплінарно організованої науки, формування міждисциплінарних спільнот науки). Наукові школи. Підготовка наукових кадрів).	1
8.	Сучасна наука і нові цифрові медіа. Сучасна наука та глобальні проблеми сучасності.	1
9.	Прагматика науки та її соціокультурне оточення.	2
10.	Народження комунікативної події як основа дискурсу. Науковий дискурс в контексті культури Постмодерну.	2
11.	Поняття про постіндустріальне, інформаційне, мережеве суспільство та суспільство знань. Сутність інноваційної складової наукового дискурсу в умовах інформаційного суспільства. Економічні науки та інноваційний розвиток суспільства.	2
12.	Проблема пізнавальних спроможностей. Стиль наукового мислення.	2
13.	Систематичні та випадкові спостереження. Дані спостережень як тип емпіричного знання. Емпіричні залежності та емпіричні факти.	2
14.	Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гіпотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії.	2
15	Парадигмальні рішення завдань в складі теорії.	2
16	Дезорганізуюче означення об'єкта як предмета пізнання. Обґрунтування принципів як підстав для визначення предмета наукового пізнання	2
17	Зворотня дія емпіричних фактів на засади науки	1
18	Роль аналогії в теоретичному пошуку	1
19	Проблемні ситуації в науці	1
20	Розвиток засад науки під впливом нових теорій	1
21	Типи наукової раціональності	1
22	Проблема потенційно можливих історій науки. Особливості сучасного етапу розвитку науки. Перспективи науково-технічного прогресу	2
23	Постнекласичний тип наукової раціональності (В.С.Стьопін). та проблема становлення некласичного ідеалу раціональності. Становлення некласичного ідеалу раціональності (М.Мамардашвілі) як завдання подальшого розвитку науки і філософії.	2
24	Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій	2
25	Проблеми наукової комунікації в трансдисциплінарних проектах та перспективи синергетичних комунікативно-когнітивних стратегій	2
26	Діяльнісний підхід в методології науки. В.С. Стьопін про генетико-конструктивістське розуміння наукової теорії	2
27	Роль наукової картини світу та культурних цінностей в розумінні та розвитку теоретичного знання. Врахування позанаукових цінностей у досягненні об'єктивності в рамках постнекласичного типу раціональності	2

28	Філософія спеціальних наук та програма де-уніфікації науки. Проблема реалізму в сучасній філософії науки	2
29	Нові тенденції в логіко-орієнтованій традиції західної філософії науки. Програма конструктивного емпіризму Б. ван Фраасена. Програма натуралізму в епістемології	2
30	Розвиток синергетики на межі ХХ – ХХІ століть. Синергетика та соціогуманітарні науки. Основні поняття синергетики. Синергетика і постнекласична наука. Синергетика і постнекласична раціональність.	2
36	Етос науки. Комунікація вчених у мережевому суспільстві. Сучасна наука та наукомісткі технології як предмет прикладної етики	1
37	Моральні ідеали наукового співтовариства. Екологічна й економічна етика та моральні ідеали наукового співтовариства	1
38	Моральні колізії в науці. Міжнародні етичні стандарти наукової діяльності в різних галузях знань	1
39	Комунікація вчених у перспективі сучасної комунікативної філософії	2
	Всього	60

7. Індивідуальні завдання

1. Проблеми глобалізації та ризиків сучасного суспільства у працях Ульріха Бека («Суспільство ризику. На шляху до іншого модерну», «Влада та контр влада у добу глобалізації», «Що таке глобалізація? Помилки глобалізму – відповіді на глобалізацію»)
2. Ідеї інформаційного суспільства та майбутнє людства у працях Елвіна Тофлера («Третя хвиля», «Шок майбутнього», «Революційне багатство. Як воно буде створене і як воно змінить світ», «Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила»)
3. Проблеми раціональності у працях Юргена Габермаса («Філософський дискурс модерну», «Структурні перетворення у сфері відкритості», «Теорія комунікативної дії»)
4. Знання та влада у працях Мішеля Фуко («Наглядати і карати», «Слова і речі», «Археологія знання»)
5. Розвиток структуралізму як напряму філософії ХХ століття (К. Леві-Строс «Структурна антропологія», Ж. Лакан «Функція і поле мовлення у психоаналізі», У. Еко «Відсутня структура»)
6. Проблема «смерті суб'єкта» у постструктуралізмі (Ю. Крістева «Полілог», «Самі собі чужі», Ж. Дерріда «Письмо та розрізнення», Р.Барт «Смерть автора», М. Фуко «Слова і речі»)
7. Соціальна філософія Франкфуртської школи (на прикладі праць М. Горкгаймера «Критика інструментального розуму» та М. Горкгаймера і Т. Адорно «Діалектика Просвітництва»)
8. Соціальна філософія Франкфуртської школи (на прикладі праць Е. Фрома «Втеча від свободи», «Революція надії» та Г. Маркузе «Одномірна людина»)
9. Майбутнє людства у працях Ф. Фукуями («Кінець історії», «Наше пост людське майбутнє: Наслідки біотехнологічної революції», «Довіра : Соціальні чесноти і шлях до процвітання»).

10. Ідеї Постмодерну у працях Ж. - Ф. Ліотара та Ж. Дерріда (Ж. - Ф. Ліотар «Постмодерністська ситуація. Доповідь про знання», Ж. Дерріда «Письмо та розрізнення», «Про граматику», «Примари Маркса»)

11. Філософія прагматизму у працях Ч. Пірса («Начала прагматизму», «Логічні основи теорії знаків»)

12. Філософія постпрагматизму у працях Р. Рорті

13. Філософська герменевтика Г. – Г. Гадамера («Істина та метод», «Що таке істина?»)

14. Концепція постіндустріального суспільства у філософії другої половини ХХ століття (На прикладі праць Деніела Белла - «Майбутнє постіндустріальне суспільство» та Кастельса Мануеля і Хіманена Пекки «Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель»)

15. Суперечності розвитку постіндустріального суспільства у філософії другої половини ХХ століття (На прикладі праць Елвіна Тофлера «Третя хвиля» та Нейсбита Джона «Мегатренди» та Мея Кристофера «Інформаційне суспільство. Скептичний погляд»)

16. Проблеми мови та комунікації у комунікативній практичній філософії (На прикладі праць К. – О. Апеля «Дискурс і відповідальність : проблема переходу до постконвенціональної моралі», «Трансформація філософії», «Трансцендентально-герменевтичне поняття мови»)

17. Філософія наукового знання у працях Т. Куна («Логіка відкриття або психологія дослідження», «Структура наукових революцій»)

18. Філософські аспекти синергетики в контексті розвитку постнекласичної науки (Прігожин І., Стегерс І. «Порядок з хаосу : Новий діалог із природою»)

19. Філософія мови у працях Л. Вітгенштайна («Логіко-філософський трактат», «Філософські дослідження»)

20. Проблеми наукового знання у працях К. Поппера («Логіка наукового дослідження», «Передбачення та спростування. Зростання наукового знання»)

8. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни застосовуються :

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності –

вербальні методи (розповідь, лекція, пояснення, полемічна та евристична бесіда); наочні (спостереження, ілюстрація, презентація), практичні (вправи, групові та індивідуальні завдання). Викладання тем змістового модуля Зпередбачає також використання проблемного викладу. Самостійна робота включає – роботу з книгами та першоджерелами (в тому числі - виписування цитат, конспектування, реферування, складання анотації, рецензування) методичними матеріалами та Інтернет-джерелами.

II. Методи активізації та мотивації навчально-пізнавальної діяльності

III. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності.

9. Методи контролю

Під час викладання дисципліни використовуються *методи поточного, модульного та підсумкового контролю*. На початку викладання проводиться *попередній контроль* або *вхідний контроль знань* (фронтальне опитування, тестування. До *методів поточного контролю належать методи усного* (індивідуальне та фронтальне опитування, колоквиуми, усне програмоване опитування) та *письмового контролю*. Поточний контроль включає також контроль *рубіжний (тематичний)* – *колоквиум*. До *методів модульного контролю* включаються контрольні письмові роботи, підсумкове тестування. *Підсумковий контроль* проводиться у вигляді тестування та індивідуальної співбесіди.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

23. Методичне забезпечення

1. Філософія: навчальний посібник для аспірантів і здобувачів / М-во освіти і науки України, НТУ ; за ред. А. В. Арістової, С. В. Синякова. – Київ : НТУ, 2013. – 248 с.

12. Рекомендована література**Базова**

24. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки // Підручник для студентів філософських факультетів та аспірантів – Київ:“ Логос ”. — 2009, -243 с.
25. Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня західна філософія науки. - К. : ПАРАПАН, 2008. – 216 с.
26. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І. Філософія та методологія науки – Київ: ВПЦ "Київський університет", - 2008, - 223с.
27. Дротянко Л. Г. Філософія наукового пізнання : підруч. / Л.Г. Дротянко. - К.: Вид-во Національного авіаційного університету "НАУ-друк", 2010. - 224 с.
28. Мелков Ю. А. Человекомерность постнеклассической науки. – К. : ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
29. Основы философии науки / Под ред. С. А. Лебедева: Учебное пособие для вузов. – М. : Академический Проект, 2005. – 544 с.
30. Рубанець О. М. Філософські проблеми наукового пізнання [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / О. М. Рубанець. - Суми: Університетська книга, 2013. - 228 с.
31. Самардак Микола. Філософія науки. Напрями, теми, концепції - К. : ПАРАПАН, 2011. – 204 с.
32. Семенюк, Е. П. Філософія сучасної науки і техніки / Е.П. Семенюк, В.П. Мельник. – Львів : Світ, 2006. – 152 с.
33. Степин В. С. Философия науки. Общие проблемы: Учебник. – М. : Гардарики, 2006. – 384 с.
34. Філософія: навчальний посібник для аспірантів і здобувачів / М-во освіти і науки України, НТУ ; за ред. А. В. Арістової, С. В. Синякова. – Київ : НТУ, 2013. – 248 с.
35. Філософія: навчальний посібник для студентів і аспірантів ВНЗ / за ред. І. Ф. Надольного. – Київ: Вікар, 2006. – 534 с.

36. European Textbook on Ethics in Research. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2010. – 203 p.

Додаткова

74. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники. - М.: МФФ, 1998. - С.10-32.
75. Аналитическая философия: Избранные тексты / Сост. вступл. ст. и коммент. А.Ф. Грязнова. –М.,1993. – 540 с.
76. Аналитическая философия: становление и развитие. – СПб.,1998. – 320 с.
77. Ананьин О.И. Философия и методология экономической науки // Философия социальных и гуманитарных наук. Под ред. С.А. Лебедева. М.: Академический проект. 2006. – 436 с.
78. Ананьин О. Экономика: наука и/или искусство // Вопросы экономики. 2007. № 11
Электронный ресурс Режим доступа : <http://www.vopreco.ru/rus/redaction.files/11.pdf>
79. Аршинов В. И. Постнеклассическая рациональность, виртуалистика и информационные технологии / В.И.Аршинов, М.В.Лебедев // Философские науки. – 2007. – № 7. – С. 9 – 29.
80. Балибар Э., Валлерстайн И. Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности. Пер. с франц. Под ред. О. Никифорова и П. Хицкого. – М. : Издательство «Логос», 2004. – 288 с.
81. Блауг М. Методология экономической науки, или как экономисты объясняют. - М.: НП «Журнал ВЭ», 2004. – 430 с.
82. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть / Жан Бодрийяр ; [пер. с франц. и вступ. статья С. Н. Зенкина]. – М. : "Добросвет" 2000. – 387 с.
83. Бодрийяр Ж. Симулякри і симуляція / Жан Бодрийяр ; [пер.з франц.В. Шовкуна]; – К. : Вид-во Соломії Павличко «ОСНОВИ», 2004. – 230 с.
84. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века. – М.: Логос, 2004. – 368 с.
85. Вельш Вольфганг. Наш постмодерний модерн. – К. : Альтерпрес, 2004. – 328 с.
86. Вітгенштайн Л. Tractatus logico-philosophicus. Філософські дослідження. - Київ: Основи, 1995. – 340 с.
87. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. – К. : Четверта хвиля, 2001. – 424 с.
88. Габермас Ю. Комунікативна дія і дискурс – дві форми повсякденної комунікації // Ситниченко Л. А. Першоджерела комунікативної філософії. – К. : Либідь, 1996. – С. 84 – 90.
89. Грязнов А. Ф. Аналитическая философия. – М. : Высшая школа, 2006. – 375 с.
90. Гуманізм: Сучасні інтерпретації та перспективи // Пазенок В. С., Лях В. В., Соболев О М., Райда К. Ю., Єсипенко Д. М. та ін. – К. : Український центр духовної культури, 2001. – 380 с.
91. Добронравова И. С. Причинность и целостность в синергетических образах мира // Практична філософія. – 2003. - № 1. – С. 6. -10
92. Добронравова И. С. Синергетика :становление нелинейного мышления. – К. : Лыбедь, 1990. – 152 с.
93. Доманська Єва. Історія та сучасна гуманітаристика : дослідження з теорії знання про минуле / Пер. з польс. та англ. – К. : Ніка – Центр, 2012. – 264 с.
94. Дротянко Л.Г. Феномен фундаментального і прикладного знання: (Постнекласичне дослідження). - К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, менеджм., бізн. і інформ. систем. - 2000. - 257 с.
95. Экономическая теория. (The New Palgrave) Под ред. Дж. Итуэлла, М. Милгейта, П. Ньюмена. М.: Инфра-М. 2004
96. Этнос науки / Отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М.: Academia, 2008. – 544 с.

97. Ефременко Д. В. Концепция общества знания как теория социальных трансформаций: достижения и проблемы // Вопросы философии. – 2010. - № 1. – С. 49 – 61.
98. Єрмоленко А. Комуникативна практична філософія. Підручник. – К. : Лібра, 1999. – 488 с.
99. Зербіно Д. Д. Наукова школа: лідер і учні (Нова концепція). – Львів: Євро світ, 2001. – 208 с.
100. Івакін О. А. Основи епістемології: Теорія і методологія наукового пізнання: Навчальний посібник. – Одеса: Юридична книга, 2000. – 112 с.
101. История и философия науки: Учебное пособие / Под общ. ред. С. А. Лебедева. – М. : Академический Проект; Альма Матер, 2007. – 608 с.
102. Ильин И.П. Постмодернизм от истоков до конца столетия: эволюция научного мифа. – М.: Интрада. – 2000. – 255 с.
103. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
104. Канке В. А. Философия науки: Краткий энциклопедический словарь. – М. : Омега – Л, 2008. – 328 с.
105. Карнап Р. Преодоление метафизики логическим анализом языка // Аналитическая философия: становление и развитие. – М., 1998. – С. 40 – 75.
106. Кастельс Мануель, Хіманен Пекка. Інформаційне суспільство та держава добробуту. Фінська модель. – К.: Видавництво «Ваклер» у формі ТОВ, 2006. – 256 с.
107. Кезин А. В. Современная эпистемология: Натуралистический поворот. Учебное пособие. – Севастополь: НПУ «ЭКОСИ- Гидрофизика», 2004. – 389
108. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика как новое мировидение : Диалог с И. Пригожиным // Вопросы философии. – 1992. – № 12. – С. 3 – 20.
109. Ковальчук В.В. Основи наукових досліджень : Навчальний посібник / В.В. Ковальчук, Л.М. Моїсєєв. 2 К. : Професіонал, 2004. - 208 с.
110. Когнитивный подход: Научная монография /Отв. ред. В. А. Лекторский. – М.: Канон, 2008. – 463 с.
111. Козловски Петер. Культура постмодернизма. – М. : Республика, 1997. – 240 с.
112. Коутс А. Экономист как профессия // Панорама экономической мысли конца XX века. СПб.: Экономическая школа. 2002. - С. 142-170.
113. Кримський С.Б. Трансформація методологічної свідомості науки // Наука та наукознавство. - 1996. - С.32-38.
114. Крымский С.Б. Культурно-экзистенциальные измерения познавательного процесса // Вопросы философии. - 1998. - С. № 4. - 40-49.
115. Кримський С.Б. Наука як феномен цивілізації // Вісник Національної академії наук України. - 2003. - № 3. - С.7-20.
116. Крымский С. Б. Эпистемология культуры: Введение в обобщенную теорию познания. – К.: Наукова думка, 1993. – 216 с.
117. Кун Томас. Структура научных революций. – М. : АСТ, 2001. – 608 с.
118. Кун Т. Объективные, ценностные суждения и выбор теории // Современная философия науки. - М., 1996. – С. 120 -135.
119. Лакатос И. Бесконечный регресс и обоснование математики // Современная философия науки. - М., 1996. – С. 180 – 210.
120. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: “Медиум”, 1995. – 320 с.
121. Леш Скот. Соціологія постмодернізму. – Л.: Кальварія, 2003. – 344 с.
122. Лисицкий В. А. Что есть истина: Историко-логическое решение проблемы познания западной философией. – Сімферополь: Таврия, 2005. – 214 с.
123. Лукянець В. С., Соболев О. М. Філософський постмодерн: Навчальний посібник. – К. : Либідь, 1998. – 352 с.

124. Лук'янець В.С., Кравченко О. М., Мороз О. Я. та ін. Природознавство і гуманітарія. Пошуки взаєморозуміння: Монографія. – К. : вид. ПАРАПАН, 2009. – 317 с.
125. Лутай В. С. Основной вопрос современной философии. Синергетический подход в постнекласической науке. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. – 156 с.
126. Лютий Т. В. Розуміність нерозумного. Монографія. – К. : ПАРАПАН, 2007. – 420 с.
127. Макогон Ю.В. Основи наукових досліджень в економіці: Навчальний посібник / Ю.В. Макогон, В.В. Пилипенко. - Донецьк : Альфа-прес, 2007. - 144 с.
128. Мамардашвілі М. В. Картезіанські роздуми. – К. : Стилос, 2000. – 311 с.
129. Мелков, Ю. О. Співвідношення факту та події в постнекласичній науці // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія "Філософія. Політологія". - Вип. 42 - 45. - К., 2002. - С. 81.
130. Мелков Ю. А. Факт в постнекласической науке. – К. : ПАРАПАН, 2004. – 223 с.
131. Мінаков М. А. Історія поняття досвіду. Монографія. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2007. – 380 с.
132. Ніколаєв Євген. Світ-системний аналіз І. Уоллерстайна як сучасний методологічний підхід до аналізу розвитку світового господарства. // – Людина і політика. – 2002. – № 6. – Електронний ресурс: Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/>
133. Новые информационные технологии и судьбы рациональности в современной культуре. Материалы «круглого стола» // Вопросы философии. – 2003. - № 12. – С. 3 – 52.
134. Патнем Х. Реализм с человеческим лицом. / Аналитическая философия: становление и развитие. - М., 1998. – 280 с.
135. Патнем, Гіларі. Розум, істина й історія: пер. З англ.. – К.: Вид. дім “Альтернативи”, 2003. – 170 с.
136. Пілюшенко В. Л., Шкрабак І. В., Словенко Е. І. Наукове дослідження: організація, методологія, інформаційне забезпечення: Навч. посіб. — К.: Лібра, 2004. — С. 310–329.
137. Пикок А. Экономические консультации и экономическая политика // Панорама экономической мысли конца XX века. - СПб.: Экономическая школа. 2002. - С. 872-888.
138. Полтерович В.М. Кризис экономической теории // Философско-методологический анализ экономических теорий. Составитель – У.Мяки. М.:ГУ-ВШЭ, 2000.
139. Поппер К.Р. Логика научного исследования. - М.: Республика, 2004. – 380 с.
140. Поппер К. Р. Объективное знание. Эволюционный подход. – М.: Эдиториал УРСС, 2002. – 384 с.
141. Попович М.В. Раціональність і виміри людського буття. -К., 1997. – 240 с.
142. Постнекласические практики: опыт концептуализации: Коллективная монография / Под общ. ред. В. И. Аршинова и О. Н. Астафьевой. — СПб.: Издательский дом «Мирь», 2012. – 536 с.
143. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. - М., 1986. – 340 с.
144. Пригожин И. Философия нестабильности // Вопросы философии. – 1991. – № 6. – С. 46 – 57.
145. Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы. – К., 1997. – 280 с.
146. Рассел Б. Логический атомизм//Аналитическая философия: становление и развитие. – М., 1998. – С. 50 – 150.

147. Рижко В.А. Концепція як форма наукового знання. – К.: “Наукова думка”, 1995. – С. 20 – 110.
148. Рижко Л. В. Науковий простір: філософський та наукознавчий аспекти. – К., 2000. – 297 с.
149. Рогожа М. М. Проблеми суспільного життя у фокусі прикладної етики // Практична філософія. – 2006. – № 4. – С. 136 – 141.
150. Розанваллон П. Утопический капитализм. История идеи рынка. - М.: НЛЮ. 2007. – С. 39 – 108.
151. Рорти Р. Философия и зеркало природы. – Новосибирск: Издательство Новосибирского университета, 1997. – 216 с.
152. Рубанець О. М. Інформаційне суспільство : когнітивний креатив постнекласичних досліджень [Текст] / О. М. Рубанець. - К. : ПАРАПАН, 2006. - 419 с.
153. Савостьянова М. В. Аксиологический анализ парадигмальной науки или о роли ценностей в науке. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2009. – 260 с.
154. Світоглядні імплікації науки. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2004. – 408 с.
155. Сёрл Д. Что такое институт? // Вопросы экономики. 2007. № 8 – Электронный ресурс Режим доступа : <http://www.vopreco.ru/rus/redaction.files/8.pdf>
156. Серл Дж. Сознание, мозг и программы // Аналитическая философия: Становление и развитие (антология). — М.: ДИК, Прогресс-Традиция, 1998.
157. Сидоренко Л.І. Проблеми етики науки в постнекласичному дискурсі //Філософські проблеми гуманітарних наук. Альманах. – 2010. - № 19. – С.121-125.
158. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень : Підручник. - К. : Знання, 2007. - 317 с
159. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей запада. Хрестоматия. - М: Логос, - 1996. – 320 с.
160. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила.– Х.: Акта, 2003. – 688 с.
161. Тулмин Ст. Концептуальные революции в науке //Структура и развитие науки: Из Бостонских исследований по философии науки. М. 1978. – С. 50 75.
162. Тулмин Ст. Человеческое понимание. – М.,1984. – 320 с.
163. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. –М.,1986. – 340 с.
164. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: Пер. с англ. — М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. – 730 с.
165. Хакен Г. Принципы работы головного мозга : Синергетический поход к активности мозга, поведению и когнитивной деятельности. – М. : Per Se, 2001. – 352 с.
166. Шепітько С. В. Науковий дискурс: історичний, соціолінгвістичний та лінгвокогнітивний аспекти / С. В. Шепітько // Вісник Маріупольського державного гуманітарного університету. Сер. : Філологія. - 2010. - Вип. 3. - С. 75-80. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/>
167. Ягодзінський С. М.Глобальні інформаційні мережі у соціокультурній перспективі [Текст] : монографія / С. М. Ягодзінський ; Нац. авіац. ун-т. - Київ : Аграр Медіа Груп, 2015. – 274 с.
168. Ягодзінський С. М. Філософія і науковий дискурс: від протистояння до взаємодії // Практична філософія. – 2007. – № 3. – С. 3-10
169. Ягодзінський С. М. Ігровий простір наукового дискурсу // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Зб. наук. пр. – № 1 (11). – К.: Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2010. – С. 76-79.
170. Ягодзінський С. М. Дискурс як об’єкт лінгвістичного і філософського аналізу // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2010. – Випуск 31. – С. 212-219.

171. Ягодзінський С. М. Зв'язність наукового тексту як основа постнекласичної раціональності // Політологічний вісник. Зб-к наук. праць. – К.: «ІНТАС», 2010. – Вип. 46. – С. 14-24.
172. Ягодзінський С. М. Интеллектуальная /без/ответственность постмодерна // Практична філософія. – 2011. – № 4 (42). – С. 3-9
173. The Philosophy of Science / ed. by D.Papineau. – Oxford: Oxford University Press, 1997. – 339 p.

15. Інформаційні ресурси

1. **www.pidruchniki.ws** – Електронні версії підручників
2. **www.platonanet.org.ua** – Велика бібліотека філософської літератури, відео виступів і лекцій видатних філософів, фільмів
3. **www.psylib.org.ua** – Бібліотека філософської літератури, присвяченої самопізнанню
4. **www.philsci.univ.kiev.ua** – Бібліотека філософської літератури, створена фахівцями філософського факультету Київського Національного університету ім. Т. Шевченка